

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول : کلیات تحقیق.....	۱
۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- بیان مسئله.....	۲
۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۳
۴-۱- اهداف تحقیق.....	۴
۵-۱- سؤالات تحقیق.....	۵
۶-۱- تعریف واژه ها، مفاهیم و متغیرها.....	۵
۷-۱- روش کلی تحقیق.....	۶
۸-۱- پیشینه تحقیق.....	۶
۹-۱- ساختار فصول	۷
فصل دوم : مبانی تحقیق و مروری بر تحقیقات انجام شده.....	۸
۱-۲- مقدمه	۹
۲-۲- مبانی نظری مرتبط با سالمندی	۹
۱-۲-۲- مفهوم پیری	۹
۲-۲-۲- نشانه های پیری	۱۰
۳-۲-۲- مشخصات عمومی پیری	۱۳
۴-۲-۲- ناتوانی، سلامتی و محیط.....	۱۳
۵-۲-۲- سلامت روانی و عملکرد شناختی در سالمندان.....	۱۴
۶-۲-۲- سلامت اجتماعی سالمندان.....	۱۴
۷-۲-۲- مهمترین علل مرگ و میر، عوامل خطر و سالهای از دست رفته عمر سالمندان در ایران	۱۴
۸-۲-۲- اهداف و ارزشهای ارتقاء سلامتی برای سالمندان.....	۱۵
۸-۲-۲- نیازهای ویژه سالمندان.....	۱۷
۹-۲-۲- لزوم ایجاد خانه های سالمند در ایران.....	۱۷
۱۰-۲-۲- نظریه های روانشناختی مربوط به سالمندی	۱۸

- ۱۹نیاز به مراقبت. ۱-۱۰-۲-۲
- ۲۰مبانی نظری مرتبط با روانشناسی محیط. ۳-۳-۲
- ۲۰ماهیت روانشناسی محیطی. ۱-۳-۲-۳
- ۲۱تعریف روانشناسی محیط. ۲-۳-۲-۲
- ۲۲روانشناسی محیط و کاربرد آن. ۳-۳-۲-۳
- ۲۲پیشینه روانشناسی محیطی. ۴-۳-۲-۲
- ۲۴محیط. ۵-۳-۲-۲
- ۲۴ادراک. ۶-۳-۲-۲
- ۲۵انگیزش. ۷-۳-۲-۲
- ۲۵نیازهای انسانی. ۸-۳-۲-۲
- ۲۵مقیاس احساسات اصلی در رقابت الکساندر لیتون. ۹-۳-۲-۲
- ۲۶سلسله مراتب نیازهای انسانی آبراهام مازلو. ۱۰-۳-۲-۲
- ۲۶مکاتب روانشناسی و محیط. ۱۱-۳-۲-۲
- ۲۶روانشناسی عمقی. ۱-۱۱-۳-۲-۲
- ۲۷روانشناسی رفتارگری. ۲-۱۱-۳-۲-۲
- ۲۸روانشناسی گشتالت. ۳-۱۱-۳-۲-۲
- ۲۸نظریه های رفتار در محیط. ۱۲-۳-۲-۲
- ۲۸نظریه روانشناسی میدان کورت لوین. ۱-۱۲-۳-۲-۲
- ۲۹نظریه روان شناسی اکولوژیک بارکر. ۲-۱۲-۳-۲-۲
- ۲۹نظریه های مکان. ۳-۱۲-۳-۲-۲
- ۳۰نظریه مکان کانتر. ۴-۱۲-۳-۲-۲
- ۳۰نظریه «روح مکان» شولتز. ۵-۱۲-۳-۲-۲
- ۳۰نظریه های ادراک محیط. ۱۳-۳-۲-۲
- ۳۰نظریه الگوی عدسی (کنش گرایی احتمالی) آگون برانسویک. ۱-۱۳-۳-۲-۲
- ۳۱نظریه کنش متقابل ادراک ویلیام ایتلسن. ۲-۱۳-۳-۲-۲
- ۳۱نظریه قابلیت های محیطی گیسون. ۳-۱۳-۳-۲-۲

- ۳۱ ۲-۳-۱۳-۴-نظریه ویژگی های جلب کننده برلاین
- ۳۲ ۲-۳-۱۳-۵-نظریه اصل وضوح فضاها لینچ
- ۳۲ ۲-۳-۱۴-محیط و رفتار انسان
- ۳۲ ۲-۳-۱۵-محیط کالبدی و رفتار انسان
- ۳۳ ۲-۳-۱۵-۱-جو محیط پیرامون و فشار روانی محیط
- ۳۳ ۲-۳-۱۵-۲-رفتار فضایی و فضای شخصی
- ۳۳ ۲-۳-۱۵-۳-معنا و زیبایی
- ۳۴ ۲-۳-۱۵-۴-معنای محیط ساخته شده
- ۳۶ ۲-۳-۱۵-۵-علل و روند ایجاد و توسعه روانشناسی محیطی
- ۳۶ ۲-۳-۱۶-ادراک در روانشناسی محیط
- ۳۷ ۲-۳-۱۶-۱-معماری چند حسی
- ۳۷ ۲-۳-۱۶-۲-حواس در معماری
- ۳۹ ۲-۳-۱۶-۳-حس تعلق
- ۳۹ ۲-۳-۱۶-۴-نظریه های مختلف درباره نحوه مسکن سالمندان
- ۴۰ ۲-۳-۱۷-روانشناسی محیط و اصول طراحی
- ۴۵ ۲-۳-۱۸-انگاره های محیطی موثر بر میزان حضور و مشارکت سالمندان در فضاهای عمومی
- ۴۶ ۲-۳-۱۸-۱-سالمندی موفق بیلتز و بیلتنز (۱۹۹۰)
- ۴۷ ۲-۳-۱۸-۲-انگاره های محیطی
- ۵۰ ۲-۴-۱-بررسی نمونه های موردی
- ۵۰ ۲-۴-۱-مرکز بازنشستگان شهر خورشید
- ۵۳ ۲-۴-۲-خانه سالمندان چارلتون ماساچوستس
- ۵۸ ۲-۴-۳-خانه سالمندان گیلد در فیلادلفیا «رابرت و توری»
- ۶۰ ۲-۴-۴-خانه سالمندان برگ بریت
- ۶۳ ۲-۴-۵-خانه سالمندان دو اوورلوپ
- ۶۶ ۲-۴-۶-خانه سالمندان شهر برن
- ۷۰ ۲-۴-۷-خانه سالمندان وزوگو

۷۳۲-۴-۸-خانه سالمندان امرالد
۷۵۲-۴-۹-اقامتگاه سالمندان یاکولت
۷۸۲-۴-۱۰-پروژه هومانیتاس - برگوگ
۸۱۲-۵-۵-مبانی استخراج شده از بررسی نمونه های موردی
۸۱۲-۵-۱-سایت پلان های خانه سالمندان
۸۲۲-۵-۲-پلان و چیدمان سوئیت ها در خانه سالمندان
۸۳۲-۵-۳-پلان سوئیت ها در نمونه های کار شده
۸۴۲-۵-۴-جمع بندی نمونه های موردی
۸۶۲-۶-جمع بندی
۸۷فصل سوم : مواد و روش ها
۸۸۳-۱-مقدمه
۸۸۳-۲-روش تحقیق
۸۸۳-۳-روش گردآوری دادهها
۸۹۳-۴-ابزار جمع آوری اطلاعات
۸۹۳-۵-روش تجزیه و تحلیل
۹۰۳-۶-روش طراحی
۹۲فصل چهارم : یافته های تحقیق
۹۳۴-۱-مقدمه
۹۳۴-۲-ارائه احکام معماری متناسب با یافته های نظری تحقیق و بررسی نمونه های موردی
۹۳۴-۲-۱-ویژگیها و محدودیتهای فیزیکی و جسمی سالمندان
۹۸۴-۲-۲-ویژگیهای روانی
۱۰۶۴-۲-۳-ویژگیهای اجتماعی
۱۰۹۴-۲-۴-مشخصات محیطی در ارتباط با سالمندی موفق
۱۱۳۴-۳-ضوابط و استانداردها
۱۱۴۴-۳-۱-اجتماع و حریم
۱۱۴۴-۳-۲-توجه به پرستاران

- ۱۱۴ ۳-۳-۴- داده های وابسته به مبحث اندازه‌گیری بدن انسان.
- ۱۱۷ ۴-۳-۴- محیط بصری.
- ۱۱۷ ۱-۴-۳-۴- استراتژیهای طراحی محیط بصری.
- ۱۱۸ ۲-۴-۳-۴- روشنایی.
- ۱۱۸ ۳-۴-۳-۴- توصیه طراحی رنگآمیزی مناسب جهت ارتقای عملکرد بینایی در سالمندان:
- ۱۱۹ ۵-۳-۴- محیط آکوستیکی.
- ۱۱۹ ۱-۵-۳-۴- بهبود محیط آکوستیکی.
- ۱۱۹ ۶-۳-۴- محیط حرارتی.
- ۱۱۹ ۷-۳-۴- کیفیت هوا.
- ۱۲۰ ۸-۳-۴- برنامه‌ریزی کلی.
- ۱۲۰ ۱-۸-۳-۴- موقعیت قرارگیری.
- ۱۲۱ ۲-۸-۳-۴- طراحی منظر.
- ۱۲۲ ۹-۳-۴- انواع آپارتمانها.
- ۱۲۲ ۱-۹-۳-۴- آپارتمانهای تک خوابه.
- ۱۲۴ ۲-۹-۳-۴- آپارتمان دو خوابه.
- ۱۲۵ ۳-۹-۳-۴- خواب- نشیمن.
- ۱۲۶ ۱۰-۳-۴- فضاهای کلیدی.
- ۱۲۶ ۱-۱۰-۳-۴- اتاق نشیمن.
- ۱۲۶ ۲-۱۰-۳-۴- اتاق خوابها.
- ۱۲۶ ۳-۱۰-۳-۴- تراس:
- ۱۲۷ ۴-۱۰-۳-۴- حمام.
- ۱۲۸ ۵-۱۰-۳-۴- سرویسهای بهداشتی.
- ۱۲۸ ۶-۱۰-۳-۴- آشپزخانه.
- ۱۲۹ ۷-۱۰-۳-۴- امکانات مشترک.
- ۱۳۱ ۸-۱۰-۳-۴- امکانات پشتیبان.
- ۱۳۳ ۱۱-۳-۴- ارتباطات عمودی فضاها در خانه های سالمندان:

۱۳۴۱۲-۳-۴- ایمنی در برابر آتش:
۱۳۵۱۳-۳-۴- خلاصه مطالب و جداول ابعاد فضاها.
۱۳۸ فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری
۱۳۹ ۱-۵- مقدمه
۱۳۹ ۲-۵- ایده پردازی
۱۴۲ ۳-۵- برخی از راهکارهای دیده شده در طراحی با توجه به ویژگیهای جسمی، روانی و اجتماعی
۱۴۶ ۴-۵- نتیجه گیری
۱۴۷ منابع

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲- تعاریف ارایه شده از روانشناسی محیطی توسط نظریه پردازان.....	۲۱
جدول ۲-۲- نظریه های تأثیر محیط کالبدی بر رفتار انسان.....	۳۳
جدول ۳-۲- سطوح مختلف معنای محیط ساخته شده از نگاه گیسون.....	۳۴
جدول ۴-۲- انواع نگرش به انسان در روانشناسی محیط و علوم رفتاری.....	۳۵
جدول ۶-۲- تحلیل خانه سالمندان چارلتون ماساچوستس براساس اهداف تحقیق.....	۵۷
جدول ۷-۲- تحلیل خانه سالمندان گیلد براساس اهداف تحقیق.....	۶۰
جدول ۸-۲- تحلیل خانه سالمندان برگ بریت براساس اهداف تحقیق.....	۶۳
جدول ۹-۲- تحلیل خانه سالمندان دو اوورلوپ براساس اهداف تحقیق.....	۶۶
جدول ۱۰-۲- تحلیل خانه سالمندان شهر برن براساس اهداف تحقیق.....	۷۰
جدول ۱۱-۲- تحلیل خانه سالمندان وزوکو براساس اهداف تحقیق.....	۷۳
جدول ۱۲-۲- تحلیل خانه سالمندان امرالد براساس اهداف تحقیق.....	۷۵
جدول ۱۳-۲- تحلیل اقامتگاه سالمندان یاکولت براساس اهداف تحقیق.....	۷۸
جدول ۱۴-۲- تحلیل ساختمان هومانیتاس - برگوگ براساس اهداف تحقیق.....	۸۱
جدول ۱۵-۲- جمع بندی نمونه های موردی براساس اهداف تحقیق.....	۸۴
جدول ۱-۴- تغییرات ظاهری.....	۹۳
جدول ۲-۴- ضعف بینایی.....	۹۳
جدول ۳-۴- ضعف نیروهای حرکتی و ماهیچه ها.....	۹۴
جدول ۴-۴- ضعف شنوایی.....	۹۵
جدول ۵-۴- ضعف لامسه.....	۹۵
جدول ۶-۴- تغییرات تواناییهای ذهنی.....	۹۶
جدول ۷-۴- ضعف حس چشایی و بویایی.....	۹۶
جدول ۸-۴- دگرگونیهای مربوط به هضم و دفع غذا.....	۹۶
جدول ۹-۴- وضعیت بهتر عملکرد جسمی و روانی.....	۹۷

جدول ۴-۱۰-افسردگی	۹۸
جدول ۴-۱۱-احساس تنهایی	۹۹
جدول ۴-۱۲-دین و مذهب	۱۰۰
جدول ۴-۱۳-شادکامی	۱۰۲
جدول ۴-۱۴-احساس معنا	۱۰۳
جدول ۴-۱۵-سلامت روان	۱۰۴
جدول ۴-۱۶-موسیقی درمانی	۱۰۵
جدول ۴-۱۷-تعاملات اجتماعی	۱۰۶
جدول ۴-۱۸-اوقات فراغت	۱۰۷
جدول ۴-۱۹-خاطره گوئی	۱۰۸
جدول ۴-۲۰-نگهداری از حیوانات	۱۰۹
جدول ۴-۲۱-انگاره های محیطی	۱۱۰
جدول ۴-۲۲-اندازه های آپارتمان تک خوابه	۱۳۵
جدول ۴-۲۳-اندازه های آپارتمان دو خوابه	۱۳۵
جدول ۴-۲۴-اندازه های خواب-نشیمن	۱۳۶
جدول ۴-۲۵-اندازه فضاهای مشترک	۱۳۶
جدول ۴-۲۶-اندازه های فضاهای پشتیبان	۱۳۶
جدول ۴-۲۷-اندازه فضاهای رفاهی	۱۳۷

فهرست تصویرها

عنوان	صفحه
تصویر ۲-۱-مدل عمومی جکل: ساختار شناختی محیطی.....	۲۷
تصویر ۲-۲-روانشناسی محیطی، عرصه مشترک معماری و علوم رفتاری.....	۳۵
تصویر ۲-۳-نمای مرکز بازنشستگان شهر خورشید.....	۵۱
تصویر ۲-۴-سایت پلان مرکز بازنشستگان شهر خورشید.....	۵۱
تصویر ۲-۵-پلان های مرکز بازنشستگان شهر خورشید.....	۵۲
تصویر ۲-۶-فضاهای مرکز بازنشستگان شهر خورشید.....	۵۲
تصویر ۲-۷-فضاهای مرکز بازنشستگان شهر خورشید.....	۵۳
تصویر ۲-۸-دیاگرام ارتباطات طبقه اول دیاگرام ارتباطات طبقه دوم و سوم خانه سالمندان ماساچوستس	۵۴
تصویر ۲-۹-زمین مورد استفاده برای خانه سالمندان (فاقد مقیاس) خانه سالمندان چارلتون ماساچوستس	۵۴
تصویر ۲-۱۰-نقشه محدوده سایت خانه سالمندان چارلتون ماساچوستس.....	۵۵
تصویر ۲-۱۱-نیازهای سایت خانه سالمندان چارلتون ماساچوستس.....	۵۵
تصویر ۲-۱۲-سایت پلان سایت از نزدیک خانه سالمندان چارلتون ماساچوستس.....	۵۶
تصویر ۲-۱۳-پلان اتاق یک نفره پلان اتاق دونفره خانه سالمندان چارلتون ماساچوستس.....	۵۶
تصویر ۲-۱۴-معرفی فضاهای خانه سالمندان چارلتون ماساچوستس.....	۵۷
تصویر ۲-۱۵-نمای جنوبی ساختمان خانه سالمندان گیلد.....	۵۸
تصویر ۲-۱۶-درون هریک از واحدهای خانه سالمندان گیلد.....	۵۹
تصویر ۲-۱۷-تاکید بر ورودی خانه سالمندان گیلد.....	۵۹
تصویر ۲-۱۸-پلان طبقه (اول) نحوه آرایش فضاهای خانه سالمندان گیلد.....	۵۹
تصویر ۲-۱۹-نمای اصلی رو به خیابان خانه سالمندان گیلد.....	۵۹
تصویر ۲-۲۰-خانه سالمندان برگ بریت.....	۶۱
تصویر ۲-۲۱-پلان طبقه همکف خانه سالمندان برگ بریت.....	۶۱
تصویر ۲-۲۲-پلان طبقه اول خانه سالمندان برگ بریت.....	۶۱

- تصویر ۲-۲۳- نمای جنوبی خانه سالمندان برگ بریت ۶۲
- تصویر ۲-۲۴- نمای غربی خانه سالمندان برگ بریت ۶۲
- تصویر ۲-۲۵- برش A-A خانه سالمندان برگ بریت ۶۲
- تصویر ۲-۲۶- فضای داخلی خانه سالمندان برگ بریت ۶۲
- تصویر ۲-۲۷- پرسپکتیو حیاط مرکزی خانه سالمندان دو اوورلوپ ۶۴
- تصویر ۲-۲۸- دید از تراس خانه سالمندان دو اوورلوپ ۶۴
- تصویر ۲-۲۹- پرسپکتیو داخلی خانه سالمندان دو اوورلوپ ۶۵
- تصویر ۲-۳۰- برش خانه سالمندان دو اوورلوپ ۶۵
- تصویر ۲-۳۱- حیاط مرکزی خانه سالمندان دو اوورلوپ ۶۶
- تصویر ۲-۳۲- پرسپکتیو کلی از خانه سالمندان شهر برن ۶۷
- تصویر ۲-۳۳- ورودی کافه تریا خانه سالمندان شهر برن ۶۷
- تصویر ۲-۳۴- پلان طبقه همکف خانه سالمندان شهر برن ۶۸
- تصویر ۲-۳۵- پلان تراز محوطه خانه سالمندان شهر برن ۶۸
- تصویر ۲-۳۶- پلان طبقه دوم (آخر) خانه سالمندان شهر برن ۶۸
- تصویر ۲-۳۷- نشیمن مشترک خانه سالمندان شهر برن ۶۹
- تصویر ۲-۳۸- لابی و نشیمن خانه سالمندان شهر برن ۶۹
- تصویر ۲-۳۹- واحد اقامتی (فضای نشیمن و غذاخوری) خانه سالمندان شهر برن ۶۹
- تصویر ۲-۴۰- واحد اقامتی (فضای خواب) خانه سالمندان شهر برن ۶۹
- تصویر ۲-۴۱- کل خانه سالمندان وزوکو از جبهه ی شمالی (زمستان) ۷۰
- تصویر ۲-۴۲- کل خانه سالمندان وزوکو از جبهه ی غربی (تابستان) ۷۱
- تصویر ۲-۴۳- کل خانه سالمندان وزوکو از جبهه ی جنوبی ۷۱
- تصویر ۲-۴۴- پلان همکف خانه سالمندان وزوکو ۷۱
- تصویر ۳-۴۵- پلان طبقه اول خانه سالمندان وزوکو ۷۱
- تصویر ۲-۴۶- پلان طبقه دوم خانه سالمندان وزوکو ۷۲
- تصویر ۲-۴۷- پلان طبقه سوم خانه سالمندان وزوکو ۷۲

- تصویر ۲-۴۸- پلان طبقه چهارم خانه سالمندان وزوگو ۷۲
- تصویر ۲-۴۹- پلان طبقه پنجم خانه سالمندان وزوگو ۷۲
- تصویر ۲-۵۰- پلان طبقه ششم خانه سالمندان وزوگو ۷۳
- تصویر ۲-۵۱- پلان طبقه هفتم خانه سالمندان وزوگو ۷۳
- تصویر ۲-۵۲- نمای کلی از خانه سالمندان امرالد ۷۴
- تصویر ۲-۵۳- نمای کلی از خانه سالمندان امرالد ۷۴
- تصویر ۲-۵۴- محوطه اقامتگاه سالمندان یاکولت ۷۶
- تصویر ۲-۵۵- فضای داخلی اقامتگاه سالمندان یاکولت ۷۶
- تصویر ۲-۵۶- نمای خارجی اقامتگاه سالمندان یاکولت ۷۶
- تصویر ۲-۵۷- پلان اقامتگاه سالمندان یاکولت ۷۷
- تصویر ۲-۵۸- پلان اقامتگاه سالمندان یاکولت ۷۷
- تصویر ۲-۵۹- نما و مقطع اقامتگاه سالمندان یاکولت ۷۷
- تصویر ۲-۶۰- نمای ساختمان هومانیتاس - برگوگ ۷۹
- تصویر ۲-۶۱- نمای ساختمان هومانیتاس - برگوگ ۷۹
- تصویر ۲-۶۲- نمای ساختمان هومانیتاس - برگوگ ۸۰
- تصویر ۲-۶۳- فضای داخلی ساختمان هومانیتاس - برگوگ ۸۰
- تصویر ۲-۶۴- سایت پلان ساختمان هومانیتاس - برگوگ ۸۰
- تصویر ۲-۶۵- مقطع ساختمان هومانیتاس - برگوگ ۸۰
- تصویر ۲-۶۶- پلان های ساختمان هومانیتاس - برگوگ ۸۱
- تصویر ۲-۶۷- مقایسه سایت پلان های نمونه های بررسی شده ۸۲
- تصویر ۲-۶۸- مقایسه ی پلان ها و چیدمان سوئیت ها ۸۳
- تصویر ۲-۶۹- مقایسه ی پلان ها و چیدمان سوئیت ها ۸۴
- تصویر ۴-۱- اندازه های بدن ۱۱۵
- تصویر ۴-۲- ابعاد دسترسی بر روی ویلچر ۱۱۶
- تصویر ۴-۳- مقایسه دسترسی برای فرد ویلچری و سالم ۱۱۶

- تصویر ۴-۴- نحوه بازشوهای در برای و یلچر..... ۱۱۷
- تصویر ۴-۵- اندازه ها افراد ناتوان..... ۱۱۷
- تصویر ۴-۶- یک آپارتمان تک خوابه..... ۱۲۳
- تصویر ۴-۷- یک آپارتمان دو خوابه..... ۱۲۵
- تصویر ۴-۸- یک پلان خواب نشیمن..... ۱۲۵
- تصویر ۴-۹- یک اتاق خواب..... ۱۲۶
- تصویر ۴-۱۰- یک حمام..... ۱۲۷
- تصویر ۴-۱۱- نحوه آرایش یک آشپزخانه..... ۱۲۹

چکیده

هدف اصلی تحقیق حاضر طراحی سرای سالمندان ۵۰ تختخوابی با رویکرد روانشناسی محیط در بردسیر بود. این پژوهش در زمره تحقیقات کیفی قرار می‌گیرد که به روش توصیفی تحلیلی به بررسی و تحلیل اطلاعات پرداخته شده است. روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق تحلیل محتوا بوده است. به منظور تحلیل آنچه که بصورت نظری از بررسی مقالات، کتب و سایر روش های کتابخانه ای بدست آمد از شیوه های بررسی دست ساخته ها، تحلیل فضایی و فرمی، تحلیل شکلی نقشه ها و جدول سازی برای رسیدن به ایده مورد نظر استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که فراهم کردن زمینه مشارکت سالمندان در فضاهای عمومی، پاسخ مطلوبی به تمامی دغدغه های بقا (طول عمر)، تندرستی (فقدان بیماری) و رضایتمندی از زندگی (شادمانی) است و زمینه ساز دستیابی به اهداف سالمندی موفق می باشد. همچنین نتایج نشان داد که سرزندگی و درگیری فعال با زندگی، بیش از هر چیز، از طریق فراهم آوردن امکان مشارکت، فعالیت و برقراری تعاملات اجتماعی سالمند با همسالان و دیگر گروه های سنی و اجتماعی در فضاهای عمومی به وجود می آید. همچنین نتایج تحقیق حاکی از آن بود که انگاره های محیطی شامل راه یابی و دسترسی، آسایش، هم آوایی با طبیعت، هویت، آزادی، بوم گرایی، وحدت، نظم و خاطره ذهنی بایستی در طراحی خانه سالمندان مورد توجه قرار گیرد.

واژگان کلیدی:

سرای سالمندان، روانشناسی محیط، مشارکت، بردسیر

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

طراحی محیطی متناسب با اقلشار سنی و جمعیتی مختلف در دهه های اخیر با ورود مباحث روانشناسی محیط به معماری و شهرسازی، مد نظر بسیاری از طراحان حرفه ای و مراکز دانشگاهی قرار گرفته است. توجه به ویژگیهای روانی، اجتماعی و فرهنگی استفاده کنندگان از فضا و لحاظ نمودن سن و جنسیت آنها منجر به شکل گیری معماری و فضاهای شهری با کیفیت تری شده است و رضایت، آسایش و بهره وری بالای جامعه انسانی را به همراه داشته است. دانش روانشناسی محیط با ورود در حوزه هایی از معماری و شهرسازی که اقلشار ویژه و آسیب پذیری از انسانها در آنها در کانون توجه هستند، در مطرح کردن مشکلات، خواسته ها و نیازهای این اقلشار و سعی در رفع و بهینه کردن مسائل گامهای موثری برداشته است. از سوی دیگر متأسفانه با افزایش مشکلات جامعه کنونی افراد ناچار مجبور میشوند بهترین عزیزان خود را به خانه سالمندان بسپارند. البته زندگی ماشینی با تمام بی رحمی های خود امکاناتی را نیز برای رفاه افراد مخصوصاً سالمندان فراهم آورده است. تعدادی از سالمندان به خاطر بیماریهای خاص مثل بیماریهای شدید روانی یا مشکلات حرکتی قادر به انجام کارهای روزمره خود نبوده و از طرفی فرزندان و خانواده های آنها نیز به علت کار روزانه خود و یا نبود جا برای نگهداری از این سالمندان مجبور میشوند آنها را به خانه های سالمندان بسپارند. امروزه سرای سالمندان به عنوان محلی ناگزیر برای اسکان تعدادی از سالمندان که جایی را برای زندگی ندارند یا وضعیتی دارند که خانواده ناچار به سپردن آنان به این اماکن هستند، به شمار میرود اما همین اماکن نیز باید استانداردهایی را فراهم کنند. استانداردهایی که هم پاسخگوی نیازهای جسمانی و هم نیازهای روانی سالمندان باشد لذا در رساله ی حاضر به بررسی چگونگی طراحی سرای سالمندان با رویکرد روانشناسی محیط پرداخته شده است.

۱-۲- بیان مسئله

به دلیل اینکه، بخش بزرگی از جمعیت هر جامعه را سالخوردگان تشکیل می دهند که با گذشت زمان در ترکیب جمعیت سهم آنها بیشتر می شود این افزایش بی رویه سالمندی از یک سو و صنعتی شدن جوامع و فراموشی سپردن سالمندان و عدم توجه به خواسته ها و نیازهای آنها که موجب سر خوردگی و انزوای آنها گشته است، از سوی دیگر باعث شده نحوه اسکان سالمندان به مسئله حاد مبدل شود. با توجه به این که شمار سالمندان در کشور ما در حال افزایش است، باید امکانات بسیاری برای این افراد فراهم آید تا در حد امکان به نیازهای روانی، اجتماعی و جسمانی آنها پاسخ داده شود. به نظر می رسد ایده سالمندی موفق، راهکار مناسبی جهت کاهش مشکلات دوران سالمندی باشد. این دیدگاه بر کنش شناختی، ادراک کنترل و رضایتمندی از زندگی سالمندان متمرکز است بدین منظور ایجاد فضایی آرام و بدون تنش می تواند آرامش بخش روح و روان سالمندان باشد.

اکثر خانه های سالمندان به لحاظ سنتی به شکل بیمارستانی معمولی طراحی شده اند که دارای چند اتاق خواب بوده راهرو های طولانی بسیار متراکم داشته و الویت در آنجا بیشتر بر روی بازدهی خدمات پرستاری است تا اینکه متوجه ایجاد خانه برای سالمندان (ساری و همکاران، ۱۳۹۲) ساز گاری سالمند با محیط پیرامون به دلایلی به سختی صورت می گیرد آنان با مشکلات روانی و عاطفی خاصی روبرو هستند. تحولات دورنی ایجاد شده در سالمندان شامل تغییر در حالت های هیجانی، تفکرات و خویشتن پنداری است. (رفیع زاده، ص ۶۳) یکی از مسائل مهمی که در ارتباط با قشر سالمند در نظر گرفت، محیط و مشخصات آن می باشد که می تواند تاثیر بسزایی در روان و روحیه افراد داشته باشد. تاثیراتی که می تواند موجب بهتر شدن کیفیت زندگی و رضایتمندی آنان شود و در نتیجه این افراد می توانند دوران سالمندی موفق را تجربه کنند و بهره کافی از این دوران برند. با افزودن عناصر رفاهی، آسایشی و بهداشتی درمانی فضای مناسب و راحت برای سالمندان فراهم آمده و گامی مناسب جهت آرامش در زندگی ایشان برداشته شود.

بنابراین با توجه به تاثیر گذاری محیط بر انسان، با طراحی مناسب معماری می توان بر افراد اثر مثبت گذارده و نیازهای آنها را به نحو مناسبی پاسخ داده و آنها را جهت رسیدن به اهداف معینی یاری کرد. بدین منظور معمار باید به نیازهای افرادی که برای آنها طراحی می کند و چگونگی تاثیر عوامل مختلف محیطی بر افراد آگاهی داشته باشد.

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

اصولاً خانه سالمندان مفهومی است که در سالیان اخیر در فرهنگ ما مطرح است، قبلاً در نگرش های ارزشی و اجتماعی مردم ایران، لزوم توجه به چنین مبحثی نبوده است. ظاهراً به دلیل ظهور شرایط جدید در تمامی زمینه های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در چند دهه ی اخیر، اجباراً باید برای حداقل بخشی از جمعیت سالمند ایران، به فکر برنامه ریزی های مناسب به منظور ساخت این گونه فضاهای سکونتی ویژه در ایران بود. با توجه به دلایلی که در ادامه ذکر شده است انتظار می رود که به زودی در شهرهای بزرگ با یک نیاز آشکار برای ورود سالمندان به خانه های سالمندی رو به رو شویم، نیازی که هم اکنون به صورت پنهان وجود دارد:

۱- افزایش طول عمر و بالا رفتن نسبت سالمندان در جمعیت.
۲- کوچک شدن خانواده و تغییر آن از حالت سنتی به مدرن و در نتیجه کاهش میزان جذب و پذیرش سالمندان در خانواده های جدید.

۳- گسترش آپارتمان نشینی و تغییر فضای زیستی برای خانواده ها.

۴- کوچک شدن آپارتمان ها به سطوح زیر ۷۰ متر مربع و محدودیت جا برای خانواده های دارای سالمند.

۵- اشتغال در خارج از خانه و احتمالاً کار نوبتی در شب و تن ها ماندن سالمندان در آپارتمان.

۶- اشتغال مردان در شغل دوم یا سوم و کاهش حضور آن ها در کنار سالمندان و تنها ماندن سالمندان.